

RUTA SEPETYSOVÁ

AUTORKA MEZINÁRODNÍHO BESTSELLERU
V ŠEDÝCH TÓNECH

sůl moře

COO
BOO

Sůl moře

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cooboo.cz
www.albatrosmedia.cz

Ruta Sepetysová
Sůl moře – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

RUTA
SEPETYSOVÁ

sůl moře

COO
BOO

Mému otci.
Mému hrdinovi.

*My, kteří jsme přežili, nejsme ti praví svědkové.
Jedinými majiteli nevýslovné pravdy jsou ti utopení,
mrtví a zmizelí.*

Primo Levi

joana

Vina je lovec.

Mé vědomí se mi vysmívalo a osopovalo se na mě jako nedůtklivé děcko.

Je to všechno tvoje vina, šeptal ten hlas.

Zrychlila jsem krok a dohonila skupinku. Němci nás vodili mimo polní cesty, když nás našli. Cesty byly vyhrazeny armádě. Tou dobou ještě nebyly vydány příkazy k evakuaci a každý, koho chytili na útěku z Východního Pruska, dostal cejch dezertéra. Ale co na tom? Já dezertovala už před čtyřmi lety, když jsem utekla z Litvy.

Litva.

Odešla jsem v roce 1941. Co se tam dělo teď? Byly ty strašlivé věci šeptané na ulicích pravda?

Došli jsme k pahrbku u cesty. Chlapeček přede mnou zakňoural a ukázal na něj. Přidal se k nám před dvěma dny, vyšel tehdy sám z lesa a beze slova se k nám připojil.

„Ahoj maličký. Kolik je ti let?“ zeptala jsem se ho tehdy.

„Šest,“ odpověděl.

„A s kým tu jsi?“

Odmlčel se a sklopil hlavu. „S babičkou.“

Obrátila jsem se k lesu, jestli se babička náhodou neobjeví taky. „A kdepak ji máš?“ starala jsem se.

Zbloudilý kluk se na mě podíval bledýma, vykulenýma očima. „Nevzbudila se.“

A tak šel ten chlapeček s námi, často pár kroků vpředu nebo

naopak vzadu. Teď se zarazil a ukazoval na hromádku tmavé vlny pod sněhovou pusinkou.

Mávla jsem na ostatní, a když všichni došli až ke mně, doběhla jsem se k zasněžené kupě. Vítr zvedl vrstvu ledových vloček a odhalil mrtvolně modrou tvář ženy, které nejspíš ještě nebylo ani třicet. Ústa i oči měla dokořán, znehybnělé strachy. Prohledala jsem jí zmrzlé kapsy, ale už je někdo šacoval přede mnou. V podšívce kabátu jsem našla její doklady. Nacpala jsem si je pod kabát s tím, že je později předám Červenému kříži, a odtáhla jsem její tělo ze silnice do pole. Byla mrtvá, zmrzlá na kost, ale pomyšlení na to, jak se přes ni převalí tanky, jsem zkrátka nesnesla.

Doběhla jsem na silnici ke skupině. Zbloudilý chlapec stál uprostřed cesty a všude kolem něj se k zemi snášel sních.

„Taky se nevzbudila?“ špitl.

Zavrtěla jsem hlavou a vzala jsem ho za ruku v palcové rukavici.

A pak jsme to oba z dálky zaslechli.

Prásk.

florian

Osud je lovec.

V roji nad námi bzučely motory. Říkalo se jim *Der Schwarze Tod*, Černá smrt. Schoval jsem se mezi stromy. Letadla nebylo vidět, ale cítil jsem je. Blízko. Lapen tmou před sebou i za sebou jsem zvažoval možnosti. Zaduněl výbuch a smrt se připlížila blíž a sápala se po mně prsty z kouře.

Rozběhl jsem se.

Mé nohy se líně vlekly, jen v duchu jsem se řítit kupředu. Přinutil jsem je k pohybu, ale mé vědomí mi viselo na kotníčích a vší silou je poutalo k zemi.

„Jsi nadaný mladík, Floriane.“ To mi řekla matka.

„Jsi Prus. Rozhoduj se sám za sebe, synu,“ nabádal mě otec.

Schválil by má rozhodnutí, nepokáral by mě za tajemství, která teď vláčím přes rameno? Měla by mě matka uprostřed války Hitlera se Stalinem za nadaného, nebo za zločince?

Sověti by mě zabili. Ale předtím by mě mučili – jak? Nacisté by mě taky zabili, ale jen kdyby odhalili můj plán. Jak dlouho bych ho utajil? Ty otázky mě hnaly vpřed skrz studený les, mezi větvemi. Jednu ruku jsem si vrazil v bok, druhou jsem sevřel pistolí. S každým nádechem a krokem se ve mně vzedmula bolest a z rozšklebené rány mi vytryskla vlahá krev.

Hluk motorů utichal. Byl jsem na útěku několik dní a mysl mi podklesávala stejně jako slabé nohy. Unavení a zmožení padali lovci za kořist. Musel jsem si odpočinout. Bolest mě zpomalila, takže jsem jen klusal a nakonec i šel. V hustém větroví

jsem zahlédl haluze skrývající starý sklep na brambory. Vskočil
jsem dovnitř.

Prásk.

emilia

Hanba je lovec.

Na chvílku jsem si odpočinula. Chvilku jsem přece měla, ne? Posunula jsem se po studené tvrdé podlaze jeskyně dozadu. Zem se zachvěla. Vojáci byli blízko. Potřebovala jsem jít dál, ale byla jsem strašlivě utahaná. Byl to dobrý nápad, zakrýt vchod do sklepa v lese větvemi. Nebo ne? Takhle daleko z cesty přece nikdo nesejde. Nebo ano?

Přetáhla jsem si růžovou vlněnou čepici přes uši a pevněji se zachumlala do kabátu. Ostré zuby lednového vzduchu prokously všechny vrstvy, co jsem na sobě měla, a že jich nebylo málo. V prstech jsem ztratila cit. Když jsem otočila hlavu, trhaly se mi kousky vlasů, přimrzlé k límcí. A tak jsem myslela na srpen.

Víčka se mi zavřela.

A pak se zase otevřela.

Byl tu ruský voják.

Naklonil se nade mě, posvítil si a šfouchl mě pistolí do ramene.

Vyskočila jsem a horečně se sápala dozadu.

„*Fräulein*.“ Zazubil se, rád, že jsem naživu. „*Komme, Fräulein*. Kolik ti je let?“

„Patnáct,“ špitla jsem. „Prosím, já nejsem Němka. *Nicht Deutsche*.“

Neposlouchal, nerozuměl nebo nedbal. Namířil na mě pistolí a škubl mě za kotník. „Ššš, *Fräulein*.“ Ústí hlavně mi zasadil pod bradu.

Prosila jsem. Sepjala jsem ruce na břicho a žadonila jsem.
Přiblížil se ke mně.
Ne. To nedopustím. Obrátila jsem hlavu. „Zastřel mě, vojáku.
Prosím.“
Prášek.

alfred

Strach je lovec.

*Ale my stateční vojáci strach stíráme ladným pohybem zá-
pěstí. Smějeme se mu do obličej, jako oblázek ho kopeme ulicí.
Ano, Hannelore, tyto dopisy si ponejprv uspořádávám v duchu,
neboť své muže nemohu opustit vždy, když na Tebe pomyslím.*

*Byla bys na Alfreda Fricka, námořníka a svého bdělého chlap-
ce pyšná. Dnes jsem zachránil mladou ženu před pádem do
moře. Vlastně o nic nešlo, ale byla mi tolik vděčná, že se ke mně
přimkla a nechtěla mě pustit.*

*„Děkuji vám, námořníku.“ Její vlahý šepot mi ještě dlouho
dozníval v uších. Byla docela hezká a voněla po čerstvých vej-
cích, ovšem takových vděčných a pohledných holek jsem po-
tkal mnoho. Ale kdepak, nic se neboj. Tebe i Tvůj červený svetřík
mám na mysli nejčastěji. Ach, s jakou láskou, jak ustavičně
vzpomínám na svou Hannelore a dny v červeném svetru.*

*Jsem rád, že tu nejsi a nevidíš, co se tu děje. Tvé přesladké
srdce by neuneslo zrádné okolnosti v přístavu Gotenhafen.
Právě v tomto okamžiku střežím nebezpečné výbušniny. Dobře
sloužím Německu. Je mi teprve sedmnáct, leč hrdinství mám
v sobě víc než někteří dvakrát starší. Proslýchá se, že dostanu
medaili, ale já se soustředím jen na boj za Führera a nemám
čas přijímat metály. Metály jsou pro mrtvé, řekl jsem jim.
Dokud jsme naživu, musíme bojovat!*

*Ano, Hannelore, celému Německu dokážu, že jsem uvnitř
opravdu hrdina.*

Prásk.

Nechal jsem dopis, který jsem v duchu sepišoval, být a přiděpl jsem si do magacínu v naději, že mě nikdo nenajde. Ven se mi ani trochu nechtělo.

florian

Stál jsem ve sklípku uprostřed lesa, pistoli namířenou na mrtvého Rusa. Temeno hlavy mu odskočilo od zbytku lebky. Svalil jsem ho z té ženy dolů.

Nebyla to žena, ale holka v růžové vlněné čepici. A omdlela.

Prošacoval jsem Rusa a ze zmrzlých kapes mu vytahal cigarety, lahev, velkou klobásu zabalenou v papíře, pistoli a municí. Na každé ruce měl dvoje hodinky, trofeje posbírané od svých obětí. Těch jsem se ani nedotkl.

Dřepl jsem si, zalezl dál do kouta a hledal jídlo, ale nikde ani drobeček. Zásobníky jsem naskládal do batohu, opatrně, abych neporušil krabičku zabalenou v plátně. Ta krabička. Jak mohlo něco tak drobného ukrývat takovou moc? Válčilo se však i pro mnohem titěrnější důvody. Vážně jsem byl ochoten pro ten svůj zemřít? Zahryzl jsem se do vyschlé klobásy a vyčutnával sliny, jež mi vytryskly do úst.

Země se mírně zachvěla.

Tenhle Rusák nebyl sám. Přijdou další. Musel jsem pryč.

Odzátkoval jsem lahev a přičichl k ní. Vodka. Rozepnul jsem si kabát a pak i košili a alkoholem si polil bok. Bolest se ozvala s takovou intenzitou, až se mi zablýsklo před očima. Mé rozervané maso se bránilo, kroutilo se a tepalo. Nadechl jsem se, zadusil v sobě výkřik a zmučil šrám zbytkem alkoholu.

Dívka sebou v hlíně zavrtěla. Prudce ucukla hlavou od mrtvého Rusa. Pátravě si prohlížela pistoli u mých nohou a lahev v mé ruce. Pak se posadila a zamrkala. Růžová čepice se jí

svezla z hlavy a neslyšně dopadla na zem. Kabát měla na boku
pocákaný krví. Sáhla do kapsy.

Zahodil jsem čutoru a popadl pistoli.

Otevřela ústa a promluvila.

Polsky.

emilia

Ruský voják na mě zíral s otevřenou pusou a prázdnýma očima.

Byl mrtvý.

Co se stalo?

V koutě dřepěl mladý muž v civilu. Kabát i košili měl roze-
pnuté, kůži zakrvácenou a zhmožděnou do fialova. V ruce dr-
žel pistoli. Chce mě snad zastřelit? Ne, zabil toho Rusáka.
Zachránil mě.

„Není vám nic?“ zeptala jsem se a sotva jsem přitom pozná-
vala vlastní hlas. Když mě uslyšel, zašklebil se.

Byl to Němec.

Já Polka.

Nebude se mnou chtít nic mít. Adolf Hitler vyhlásil, že Po-
láci jsou podřadný národ. Chtěl s námi skoncovat, aby si Něm-
ci na naší půdě mohli vybudovat svou říši. Hitler tvrdil, že
Němci jsou nadřazení a s Poláky nehodlají žít. Nebyli jsme po-
němčitelní. Naše zem ovšem ano.

Vytáhla jsem z kapsy bramboru a nabídla mu ji. „Děkuji.“

Hlína mírně zapulsovala. Kolik uběhlo času? „Musíme jít,“
řekla jsem mu.

Pokoušela jsem se o co nejlepší němčinu. V duchu mi ply-
nuly bezvadné věty, ale nebyla jsem si jistá, že ze mě takhle
dokonale i vyšly. Někdy když jsem mluvila německy, lidi se mi
smáli a já poznala, že si pletu slova. Spustila jsem ruku a všimla
si rukávu potřísněného ruskou krví. Má tohle vůbec konce?
Rozvířily se ve mně slzy. Nechtěla jsem brečet.

Němec na mě civěl, v očích únavu a zároveň zoufalství. Ale já pochopila.

Jeho oči upřené na bramboru říkaly: *Emilie, mám hlad.*

Zaschlá krev na jeho košili prozrazovala: *Emilie, zranili mě.*

Ale to, jak svíral batoh, mi povědělo nejmíc.

Emilie, na tohle mi nesahej.

joana

Vlekli jsme se po úzké cestě dál. Patnáct utečenců. Slunce se konečně vzdalo a teplota začala klesat spolu s ním. Slepá dívka přede mnou, Ingrid, se držela lana přivázaného ke koňskému povozu. Já sice viděla, ale přece jen jsme měly společný hendikep: Obě jsme vkročily do temné chodby bitvy, aniž jsme tušily, co nás v ní čeká. Třeba byl její ztracený zrak vlastně dar. Ta slepá dívka slyšela a cítila věci, které my ostatní ne.

Zaslechla třeba poslední vydechnutí starce, který o pár kilometrů zpět upadl pod kola vozu? Cítila v ústech kovovou pachuč, když kráčela sněhem čerstvě zrudlým krví?

„Strašná tragédie. Zabily ji,“ ozval se hlas za mnou. Byl to starý švec. Zastavila jsem se, aby mě došel. „Tu zmrzlou ženskou předtím,“ pokračoval. „Zabily ji boty. Pořád jim to říkám, ale neposlouchají mě. Mizerně ušité boty člověka zchromí, takže se mu jde čím dál hůř. Až se nakonec docela zastaví.“ Stiskl mi předloktí. Zpod klobouku vykukoval jeho měkký načervenalý obličej. „A pak umře,“ zašeptal.

Ten stařík nemluvil o ničem jiném než o botách. Hovořil o nich s takovou láskou a tak procítěně, že ho jedna žena z naší skupiny korunovala „básníkem v botách“. Ona o den později zmizela, ale ta přezdívka už mu zůstala.

„Boty vždycky prozradí, jak se co seběhlo,“ pokračoval básník v botách.

„Vždycky ne,“ namítna jsem.

„Ale ano, vždycky. Ty máš třeba drahé boty, dobře udělané.“

To mi říká, že jsi ze zámožné rodiny. Ale stylem sedí spíš na starší paní. To mi prozrazuje, že nejspíš patřily tvé matce. Matka obětovala boty pro dceru. To mi říká, že jsi milovaná, maličká. A tvoje matka tu není, takže jsi taky smutná, maličká. Boty vždycky všechno prozradí.“

Zastavila jsem se uprostřed omrzlé cesty a sledovala sukovitého starého ševce, jak se belhá přede mnou. Měl pravdu. Maminka se kvůli mně skutečně vzdala bot. Když jsme utíkaly z Litvy, odvezla mě do Insterburgu a přes kamarádku mi zařídila práci v nemocnici. To bylo před čtyřmi lety. Kde jí teď byl konec?

Myslela jsem na nespočet uprchlíků, pěšky se vlekoucích za svobodou. Kolik milionů lidí přišlo za války o domov a o rodinu? Souhlasila jsem s mámou, když tvrdila, že mám hledět do budoucnosti, ale tajně jsem snila o tom, že se vrátím do minulosti. Ví někdo něco o mém otci nebo bratrovi?

Slepá dívka zvrátila tvář k nebi a zdvihla ruku.

Pak jsem je uslyšela.

Letadla.

florian

Sotva jsme se vyškrábali ze sklepa, Polka se rozbrečela. Věděla, že ji tu nechám.

Neměl jsem na vybranou. Brzdila by mě.

Hitler měl v úmyslu všechny Poláky vyhubit. Byli to Slované, nižší rasa. Můj otec tvrdil, že nacisté vyvraždili miliony Poláků. Polské intelektuály krutě popravovali na veřejnosti. V okupovaném Polsku zřídil Hitler vyhlazovací tábory, kde se do polské hlíny vsakovala krev nevinných Židů.

Hitler je srab. Na tom jsme se s otcem shodli.

„*Prosze... bitte,*” škemrala a střídala polštinu s lámanou němčinou.

Pohled na ni jsem nesnesl, nevydržel jsem se dívat na zbytky mrtvého Rusa rozstříknuté na jejím rukávu. Dal jsem se na odchod a její vzlyky se táhly za mnou.

„Počkej. Prosím,“ zavolala.

Její pláč mi byl bolestně povědomý. Zněl přesně jako pláč mé mladší sestry Anni a vzlyky, které jsem slyšel z chodby v den, kdy matka vydechla naposledy.

Anni. Kde je jí konec? Neleží snad taky někde v díře v lese s pistolí u hlavy?

Bokem mi projela ostrá bolest a přinutila mě zastavit. Kvapně se ke mně blížily dívčí kroky. Znovu jsem vyrazil.

„Děkuju,“ zaštěbetala za mnou.

Slunce zmizelo a zima zařala pěst. Vypočítal jsem si, že musím ujít ještě dva kilometry na západ, než se budu moct zastavit

na noc. Kolem polní cesty spíš najdu úkryt, ale také hrozí větší nebezpečí, že potkám vojáky. Bylo moudřejší pokračovat po okraji lesa.

Ta holka je slyšela dřív než já. Chňapla mě za paži. Zezadu se k nám hnalo bzučení leteckých motorů. Rusové si vyhlédli německé jednotky nedaleko od nás. Před námi, nebo za námi?

Začaly dopadat bomby. S každým výbuchem se kosti v mém těle do poslední zachvěly a zachřestily a divoce zazvonily o zvonicí mého těla. Jako odpověď na první exploze pročísly oblohu rány z protiletadlových děl.

Dívka mě zatahala za ruku, abych šel dál.

Odstrčil jsem ji. „Uteč!“

Zavrtěla hlavou, ukázala před sebe a neohrabaně se mě pokoušela vléct za sebou sněhem. Chtěl jsem se rozběhnout, zapomenout na ni, nechat ji v lese. Jenže pak jsem si všiml, že jí zpod objemného kabátu do sněhu odkapává krev.

A najednou jsem nemohl.

emilia

Chtěl mě opustit. Měl svou rasu a jiná ho nezajímala.

Kdo byl ten německý kluk, dost starý na to, aby ho naverbovali do Wehrmachtu, a přesto oblečený v civilních šatech? Pro mě byl dobyvatel, spící rytíř jako z příběhů, které mi vyprávěla maminka. Máme v Polsku jednu legendu o králi a jeho statečných rytířích, kteří spí v horských jeskyních. Jestli se Polsko ocitne v nesnázích, rytíři procitnou a vyjedou mu na pomoc.

Říkala jsem si, že ten pohledný mladík je takový spící rytíř. Udělal pár kroků s napřaženou pistolí.

Opouštěl mě.

Proč mě musel každý opustit?

Nad námi páčil roj letadel. Ze bzučení v uších se mi dělalo mdlo. Dopadla bomba. Pak další. Zem se zachvěla a hrozila, že otevře čelisti a pohltní nás.

Pokusila jsem se ho dohnat, bez ohledu na bolest a ponížení pod kabátem. Neměla jsem ani čas, ani odvalu vysvětlovat, proč nemůžu běžet. Místo toho jsem si přikázala jít sněhem tak rychle, jak to jen půjde. Rytíř uháněl přede mnou, mizel mezi stromy a zase se vynořoval, svíral si bok a kroutil se bolestí.

Všechna síla mi z nohou odtekla. Rychle jsem pomyslela na blížící se Rusy, na pistoli pod krkem ve sklepě, a přiměla jsem se k pohybu. Jako kachna jsem se kolébala hlubokými závějemi. Pak se mi zničehonic v hlavě rozeznělo mámino říkadlo.

*Šla kačenka podle vody,
napila se horké vody,
kde voděnka crčí,
tam zobáček strčí.*

Kde je té kačence konec?

alfred

„Fricku, co to děláš?“

„Doplňuju municí, pane.“ Předstíral jsem, že hýbu s čímsi na polici.

„Ale dostal jsi za úkol něco jiného,“ namítl důstojník. „Máš být v přístavu, ne ve skladu. Čekáme rozkaz. Musíme být připraveni. Využijeme veškeré lodě, které máme. Jestli tu zůstaneš trčet, nějaký vrah z Moskvy si tě splete se svou holkou. To bys chtěl?“

Ani náhodou. Nechtěl jsem sovětské jednotky ani koutkem oka zahlédnout. Kam šlápli, tam sedm let tráva neroste. Vyděšení vesničané vyprávěli na ulicích historky o tom, že ruští vojáci nosí kolem krku náhrdelníky z dětských zoubků. A teď ruská armáda mířila přímo na nás a její spojenci, Amerika a Anglie, foukali Stalinovi do plachet. Musel jsem na loď. Zůstat v Gotenhafenu znamenalo jistou smrt.

„Povídám, chceš, aby si tě Moskva podala?“ vyštěkl důstojník.

„Ne, pane.“

„Tak si seber věci a mazej do přístavu. Tam dostaneš další pokyny.“

Zarazil jsem se a zamyslel se, jestli bych neměl z magacínu něco lohnout.

„Na co čekáš, Fricku? Padej odsud, ty hlemejšdi.“

Ach ano, Hannelore, uniforma mi padne jako ulitá. Když čas dovolí, nechám se vyfotografovat, abys mohla mít mou podobenu na nočním stolku. Bohužel stateční muži tu mají pra-

málo volného času. Když už je řeč o hrdinství, vypadá to, že se schyluje k mému povýšení.

Ale jistě, miláčku, samozřejmě že to můžeš povědět všem v celé čtvrti.

joana

Zatoulaný kluk našel kus od cesty opuštěnou stodolu. Rozhodli jsme se, že se tu uložíme na noc. Na cestě jsme byli už několik dní a síla i morálka vadly. Dopadající bomby napínaly naše nervy k prasknutí. Přecházela jsem od těla k tělu, ošetřovala puchýře, zranění, omrzliny. Ale na to, čím lidi trpěli nejvíc, jsem lék neměla.

A to byl strach.

Němci vtrhli do Ruska v roce 1941. Poslední čtyři roky obě země páchaly nevýslovná zvěrstva, a to nejen sobě navzájem, ale i nevinným civilistům, kteří jim stáli v cestě. Lidé, které jsme potkávali, nám šeptali strašlivé zkazky. Hitler hodlal vyhubit miliony Židů a měl neustále se prodlužující seznam nežádoucích osob, jež čekala poprava nebo vězení. Stalin ničil národy Polska, Ukrajiny a zemí v Pobaltí.

Ta brutalita byla otřesná. Ostudné nelidské činy. Nikdo nechtěl padnout do rukou nepřítele. Jenže bylo čím dál těžší rozpoznat, kdo je nepřítel. Před několika dny mě odtáhl stranou jakýsi starý Němec.

„Nemáš u sebe jed? Lidi se po něm ptají,“ řekl mi.

„Já nikomu žádný jed nedám,“ opáčila jsem.

„Chápu. Ale jsi hezká holka. Nech si trochu pro sebe, kdyby nás dohonili Rusáci.“

Nevěděla jsem jistě, co je pravda a co už je přehnané. Ale na vlastní oči jsem viděla leccos. Mrtvou holku ve škarpe s vykasanou sukni. Stařenu plačící nad vypáleným stavením. Kolem

se plížila hrůza. A šla po nás. A tak jsme utíkali na západ, do té části Německa, kterou nepřítel ještě nezabral.

Ted' jsme všichni seděli v opuštěné stodole a pokoušeli se rozdělat oheň a ohřát se. Sundala jsem si rukavice a mnula si rozpraskané ruce. Čtyři roky jsem pomáhala chirurgovi v in-sterburské nemocnici. Jak válka zužila čím dál víc a personál se tenčil, místo doplňování materiálu jsem začala asistovat při operacích.

„Máte klidné ruce, Joano, a silný žaludek. V medicíně se vám povede dobře,“ řekl mi tehdy.

Medicína. Můj velký sen. Byla jsem pilná, odhodlaná, možná až moc. Můj poslední kluk tvrdil, že mám radši školu než jeho. Než jsem mu mohla dokázat, že to není pravda, našel si jinou.

Pokoušela jsem se do zcepenělých prstů vmasírovat teplo. Ruce mě však netrápily tolik jako zásoby. Mnoho jich nezbývalo. Doufala jsem, že u mrtvé ženy v příkopu něco najdu – vlnu, čaj, nebo třeba čistý kapesník. Jenže nic nebylo čisté.

Zvlášť mé svědomí ne.

Všichni jsme zvedli hlavu, když vešli do stodoly, mladý muž s pistolí v ruce a za ním menší blondýnka s copy a růžovou čepicí. Oba byli vyčerpaní, dívka byla v obličeji zrudlá náma-hou. Mladík měl taky červené tváře.

Měl horečku.

florian

Ostatní nás předběhli. Sbíрка vrávoravých koňských povozů stála zastrčená za křovím jako střízlivý portrét pochodu za svobodou. Býval bych upřednostnil liduprázdné místo, ale věděl jsem, že dál nemůžu. Polka mě zatahala za rukáv.

Zastavila se ve sněhu, hleděla na majetek nechaný před stodolou a hodnotila, co a kdo je asi tak uvnitř. Po vojácích nikde ani stopa.

„Myslím, že dobré,“ řekla. Vešli jsme.

Kolem ohýnku se tu choulilo asi patnáct dvacet lidí. Všichni se otočili, když jsem vklouzl dovnitř a zůstal stát u vrat. Matky, děti a starší lidé. Všichni vyčerpaní a zlomení. Polka došla rovnou do prázdného kouta, sedla si a pevně si ovinula ruce kolem těla. Ke mně došla jakási mladá žena.

„Jste zraněný? Já se vyznám v medicíně.“

Hovořila plynouu němčinou, ale Němka nebyla. Neodpověděl jsem. Nechtěl jsem s nikým mluvit.

„Nemáte trochu jídla navíc?“ zeptala se.

Co mám, do toho nikomu nic nebylo.

„A ona?“ vyptávala se a ukázala přitom na Polku pohupující se v koutě. „Má trochu divoký pohled.“

Promluvil jsem, aniž jsem se na ni podíval. „Byla v lese. Napadl ji nějaký Rus. Táhla se za mnou až sem. Má pár brambor. A teď mi dejte pokoj.“

Mladá žena sebou při zmínce o ruském vojákovu trhla. Nechala mě být a spěšně zamířila k holce.

Našel jsem si osamocené místo kus od skupiny a sedl jsem si. Batoh jsem postavil ke stěně stodoly a opatrně se o něj opřel. Kdybych seděl s ostatními u ohně, bylo by mi tepleji, ale nemohl jsem riskovat. Žádné řeči, s nikým.

Snědl jsem kousek klobáasy od mrtvého Rusa a sledoval, jak se mladá žena pokouší domluvit s holkou z lesa. Jiní na ni volali o pomoc. Nejspíš zdravotní sestra. Vypadala o pár let starší než já. Hezká. Přirozeně hezká, ten typ, který je pěkný, a možná ještě pěknější, když je špinavý. Všichni ve stodole byli řádně umolousaní. Pach námahy, selhavších močových měchýřů a ze všeho nejvíc strachu byl horší než od kteréhokoli dobytka. Za tou sestrou bych se v Königsbergu rád otočil.

Zavřel jsem oči. Nechtěl jsem se na ni dívat. Potřeboval jsem si udržet schopnost ji zabít, všechny je zabít, kdyby nebylo zbytlí. Mé tělo žadonilo o spánek, ale mozek mě varoval, abych těm lidem nevěřil. Cosi mě šfouchlo do nohy a já otevřel oči.

„Neřekl jste mi, že je Polka,“ oznámila mi sestra. „A co ten Rus?“ zeptala se.

„O toho jsem se postaral,“ odvětil jsem. „Potřebuju se vyspat.“

Klekla si vedle mě. Sotva jsem ji slyšel.

„Vy mi teď pěkně ukážete tu ránu, kterou tak schováváte.“

emilia

Vzpomněla jsem si na vozy před stodolou. Vršily se na nich hromady věcí, které patřily uprchlíkům. Kufry, truhly i nábytek. Dokonce i jeden šicí stroj, jako mívala maminka.

„Proč nešiješ šatičky?“ zeptala jsem se jí jednou ze svého prosluněného bidýlka v kuchyni.

Maminka se na mě od stroje ohlédla. „Udržíš tajemství?“

Dychtivě jsem přikývla a popošla k ní.

Položila si ruce na klenuté břicho a usmála se. „Myslím, že to bude kluk. Prostě vím, že to bude kluk.“ Pevně mě objala a přitiskla mi vlahé rty na čelo. „A víš ty co? Bude z tebe báječná starší sestřička, Emilie.“

A já teď seděla v promrzlé stodole, sama, tak daleko od domova. Tihle lidi měli aspoň čas si sbalit. Já ne, celý svůj život jsem opustila rozžvýkaný na kousky. Kdo teď vůbec šil na maminčině stroji?

Rytíř ani nechtěl dovnitř. Jak se vůbec jmenuje? Před kým utíká? Prohlédla jsem vozy i věci na nich, zhodnotila jsem je i jejich potenciální majitele, abych rozhodla, jestli je bezpečné vstoupit. Ale neměli jsme na vybranou. Spát venku znamenalo jistou smrt.

Seděla jsem v koutě a cpala si pod kabát slámu, abych se zahřála. Jakmile jsem se přestala hýbat, bolest polevila. Položila jsem hlavu do dlaní.

Na rameni se mě dotkla čísi ruka. „Jsi v pořádku?“

Vzhlédla jsem a nad sebou jsem uviděla mladou ženu. Mlu-

vila německy, ale s přízvukem. Hnědé vlasy měla stažené za uši. Ve tváři měla laskavý výraz.

„Jsi zraněná?“ zeptala se.

Snažila jsem se ovládnout.

Bojovala jsem.

Jenže pak mi po tváři skanula jediná slza.

Přiblížila se. „Kde tě to bolí?“ zašeptala. „Vyznám se v medicíně.“

Těsněji jsem se zavinula do kabátu a zavrtěla hlavou. „Ne. *Danke*.“

Dívka mírně naklonila hlavu na stranu. Můj přízvuk mě prozradil.

„*Deutsche?*“ špitla.

Mlčela jsem. Ostatní na mě civěli. Kdybych jim dala jídlo, co jsem měla, třeba by mě nechali na pokoji. Vytáhla jsem z kapsy bramboru a podala ji dívce.

Brambora výměnou za mlčení.

joana

Příchod Němce a té holky mě zneklidnil. Oba cosi zamlčovali. Dívka těkala očima a ramena se jí chvěla šokem. Došla jsem k Evě. Bylo jí něco přes padesát a obrovská byla jako Viking. Ruce i nohy měla větší než kdejaký chlap. Někteří jí říkali Pardon Eva, protože často říkala pobuřující věci, za které vždycky vložila slůvko *pardon*, jako by chtěla jejich účinek zmírnit.

„Evo, vy mluvíte trochu polsky, ne?“ zašeptala jsem.

„Pokud vím, tak ne,“ ucedila.

„Nikomu to neřeknu. Ta holka, chudák, hrozně trpí. Myslím, že je Polka. Nezkusila byste s ní promluvit? Přesvědčte ji, ať si nechá pomoci.“

„Kdo je ten Němec, co s ním přišla, a proč na sobě nemá uniformu? Nemáme povolení k evakuaci. Jestli nás Hitlerovi nohsledí najdou s dezertérem, všechny nás střelí do hlavy. Pardon,“ řekla Eva.

„Nevíme přece jistě, že je dezertér. Já netuším, kdo to je, ale je zraněný. Tu holku našel v lese.“ Ztišila jsem hlas. „Napadl ji ruský voják.“

Eva zbledla. „Jak daleko odsud?“

„To nevím. Promluvte s ní, prosím. Zjistěte od ní něco.“

Evin manžel byl na službu v armádě příliš starý, ale naverbovali ho do Volkssturmu, lidové armády. Hitler už byl zoufalý a povolal veškeré zbývající muže i chlapce. Jenže mladý muž na druhém konci stodoly tomuhle náboru nějak unikl. Proč?

Evin manžel nedal jinak, než aby se vydala na západ. Byl

přesvědčen, že Hitler prohraje a Rusko zabere Východní Prusko – a všechno přitom zdemoluje.

Ve škole jsme se učili, že Východní Prusko je jedna z nejkrásnějších oblastí, ale nám na útěku se ukázala jako zrádná. Na severu hraničí s Litvou a na jihu s Polskem a je to země hlubokých jezer a temných lesů. Eva měla stejný plán jako my ostatní – dojít pěšky do neokupovaného Německa, a až válka skončí, znovu se shledat s rodinou.

Já zatím pečovala o lidi ve stodole, jak jen to šlo. Mnozí usnuli, jakmile dosedli.

„Bacha na nohy,“ upozornil mě jemně básník v botách, když jsem procházela kolem něj. „Postarej se jim o nohy, jinak je všechno v háji.“

„A co vaše nohy?“ zeptala jsem se. Básníkova pomenší postava byla vypouklá, jako by chytil veliký balon a už ho nepoložil.

„Já bych ušel tisíc mil, maličká.“ Zazubil se. „Mám výborný boty.“

Eva mě odtáhla stranou.

„Máš pravdu – je to Polka. Jmenuje se Emilia. Je jí patnáct, pochází ze Lvova. Ale nemá doklady.“

„Kde je Lvov?“ zajímala jsem se.

„Na jihovýchodě Polska. V Haliči.“

To dávalo smysl. Někteří lidé z Haliče měli blondřaté vlasy a modré oči jako tahle holka. Její árijské vzezření ji dost možná ochrání před nacisty.

Její otec je profesor matematiky nebo co a poslal ji do Východního Pruska, že tam bude ve větším bezpečí. Nakonec si našla práci na farmě.“ Eva ztišila hlas. „Kousek od Nemmersdorfu.“

„To ne,“ špitla jsem.

Eva přikývla. „Nechce o tom mluvit. Jen mi řekla, že utíkala přes Nemmersdorf.“

Nemmersdorf.

Ty řeči se donesly ke každému. Před pár měsíci do vesnice

vtrhli Rusové a údajně tam napáchali spoustu brutálních nechtutností. Ženy přibíjeli hřeby na vrata od stodol, zohavovali děti. Zprávy o masakru se rychle rozšířily a lidé byli vyděšení. Mnoho z nich si okamžitě sbalilo věci a vydali se na západ, protože měli obavy, že do rukou Stalinovy armády padne i jejich ves. A tahle dívka byla u toho.

„Chuděrka,“ zašeptala jsem Evě. „A ten Němec mi řekl, že si ji v lese našel nějaký Rusák.“

„A kde je ten voják teď?“ starala se Eva.

„Řekla bych, že ho zabil.“ Srdce mě bolelo, jak mi té holky bylo líto. Co asi viděla? Hluboko uvnitř jsem pravdu znala. Hitler vytlačoval polské dívky jako Emilia, aby uvolnil prostor pro „baltské Němce“, pro lidi s německým původem. Jako jsem já. Můj otec byl Litevec, ale matčina rodina měla kořeny v Německu. Proto jsme mohli utéct před Stalinem do Hitlerovy ostnaté náruče.

„Já bych řekla, že by mohlo být i hůř,“ odtušila Eva.

„Jak to myslíte?“

„Manžel mi vyprávěl, že Hitler podezíral polské intelektuály z protinacistické činnosti. Všechny starší profesory ve Lvově popravili. Takže jejího otce, pardon, nejspíš uškrtili strunou z píána a –“

„Evo, nechte toho.“

„Nemůžeme tu holku vzít s sebou. Kabát má celý od krve. Zcela zjevně má problémy. A je Polka.“

„No, a já jsem Litevka. To mě taky vyhodíte?“ Měla jsem toho plné zuby. Už mě nebavilo poslouchat to sousloví *Pouze pro Němce*. To se vážně můžeme obrátit zády k nevinným dětem bez domova? Vždyť jsou to oběti, ne vojáci. Ale já věděla, že s ostatními se na tom neshodnu.

Pohlédla jsem na dívku v koutě, umouněné tváře protkané potůčky slz. Je jí patnáct a nikoho nemá. Ty slzy mi někoho připomněly. Ta vzpomínka mi v duši otevřela vrátka a jimi dovnitř vklouzl temný hlas.

Je to všechno tvoje vina.

florian

Díval jsem se, jak sestra přechází od jednoho člověka ke druhému a pomáhá jim léky a materiálem z hnědého koženého kufříku. Měl jsem horečku a věděl jsem, že se jí musím zbavit, abych mohl jít dál. Rána se táhla přes bok až na záda, takže jsem si ji nemohl celou prohlédnout, ani jsem na ni nedosáhl. Nepotřeboval jsem té holce věřit. Beztak už ji v životě neuvidím. Podívala se mým směrem a já na ni kývl.

„Rozmyslel jste si to?“ zeptala se mě.

„Až všichni usnou,“ šeptl jsem.

Netrvalo to dlouho. Chladná stodola se brzy zaplnila záškubou svalů a nosovým chrápáním. Sestra nad ohněm upekla bramboru a snědla ji. Jedla pomalu, čistě, po drobných soustech, přes palčivý hlad trpělivě. Byla z lepší rodiny.

Pak si donesla tašku ke mně.

„Někdo vás střelil?“ zašeptala.

Zavrtěl jsem hlavou. Pomalu jsem si stáhl rukáv kabátu a zařatými zuby překousl bolest. Lehl jsem si na bok, čelem od ní. Odlepila mi košili od nahromaděné zaschlé krve.

Nezalapala po dechu ani se nerozplakala, jako to dělají jiné holky, když vidí něco nechutného. Nevydala ani hlásku. Třeba jsou sestry na takové věci zvyklé. Ohlédl jsem se přes rameno, jestli je pořád za mnou. Tvář měla sotva pár centimetrů od rány. Pozorně ji prohlédla a pak se ke mně naklonila a zašeptala mi do pravého ucha.

„Šrapnel. Asi před dvěma dny. Přitlačil jste na ránu, aby

nekrvácela, ale tím jste úlomky zatlačil hloub, takže to bolí o to víc. Zanítilo se vám to. Krom jiného jste si na to něco nalil.“
„Vodku.“

Její hlas v mém uchu pokračoval. „Pár kousků tam zůstalo. Vytahám vám je, ale nemám nic na umrtvení.“

„Něco k pití máte?“ zeptal jsem se.

„To ano, ale alkohol budu potřebovat na vyčištění rány, než ji ovážu.“ Ucítil jsem na rameni její ruku. „Měla bych to udělat hned, než se infekce příliš rozšíří.“

Před obličejem se mi objevily malé botky. Polka si přede mnou klekla se sněhem zabaleným v kapesníku. Sčísla mi vlasy z čela a přitiskla mi na něj obklad.

„Jdi pryč,“ okřikl jsem ji.

„Počkej.“ Sestra se na ni podívala. „Šla bys prosím tě ven a našla pořádný klacek?“ Dívka přikývla a zmizela. Sestra si přesedla přede mě. Šeptem promluvila a já sledoval, jak se jí pohybují rty.

„Jmenuje se Emilia. Je z jižního Polska. Otec ji poslal pryč, do bezpečí... k Nemmersdorfu.“

„Do čerta,“ vydechl jsem.

Přikývla a otevřela tašku. „Já jsem Joana. Pár let jsem asistovala v nemocnici. Nejsem Němka, ale Litevka. Vadí vám to?“

„Je mi jedno, co jste zač. Už jste to někdy dělala?“

„Dělala jsem podobné zákroky. Jak se jmenujete?“ zeptala se. Chvilí jsem mlčel. Co jí mám říct? „K čemu ten klacek?“

Přešla mou otázku a vrátila se k té své. „Jak se jmenujete?“

Horečka pálila a o mě se pokoušela slabost a zavrať. Jak se jmenuju. Pojmenovali mě po malíři z šestnáctého století, kterého matka zbožňovala. Ne. Nic jí neřeknu. S nikým mluvit nebudu.

Sestra vzdychla. „Do toho klacku se zakousnete. Bude to bolet.“

Zavřel jsem oči.

Florian, chtělo se mi říct. *Jmenuju se Florian*.

A brzo budu po smrti.

emilia

Ta obrovitá ženština, Eva, mi řekla, že ta zdravotní sestra je z Litvy. Jmenuje se prý Joana. Vypadala, že je hodná, ale copak si můžu být jistá? Jestli bude ošetřovat rytíře, měla bych na ni dohlédnout. Dlužím mu to přece, no ne?

Odehnal mě od sebe. Jeho hlas byl jen jedním z celého sboru, který chtěl, aby Poláci zmizeli. Navždy. Když jsem přes Nemmersdorf utekla, potkala jsem na cestě stařenu ze Lvova, oči rozbouřené smrtí. Řekla mi, že nacisté ve Lvově povraždili tisíce polských Židů.

„I Weigelovy?“ zeptala jsem se.

„Je po nich.“

„A Lempelovy?“ špitla jsem.

„Co se tak vyptáváš? Řekla jsem ti, že jsou všichni mrtví. Jsou jich možná stovky tisíc.“

Proč jsem se vyptávala? Protože Rachel a Helen byly moje kamarádky. Než mě otec poslal do Východního Pruska, v noci se ke mně vplížily a donesly mi sladkosti a dárky.

Mrtví. Jak to mohla říct s takovou konečností? Odmítala jsem tomu uvěřit.

Ta hezká Litevka, Joana, mi poručila, ať najdu velký klacek. Vyšla jsem před stodolu. Do tváří mě šlehal vítr a sníh. Každý pohyb byl v tolika vrstvách oblečení a v obrovitém kabátě neohrabaný.

Mám se Joaně svěřit? Třeba mi pomůže. Ale věděla jsem, jak by to dopadlo. Byla by znechucená.

Zaslechla jsem šramot a vzhlédla jsem. Vtom jsem ho uviděla. Na střeše stodoly sedělo to největší hnízdo, které jsem kdy viděla.

alfred

Moje milá Hannelore!

Jak jen mi změní náladu, když napíšeš, nebo si třeba jen pomyslím Tvé jméno! Někdy ležím na kavalci a pomalounku ho šeptám do tmy. Han-ne-lore. Malá Lore.

Je pozdě večer. Představuji si Tě doma, prsty si nakrucuješ vlasy a čteš si některou ze svých milovaných knih. Snad i padá sníh, jako tady?

Heidelberg a domov mi připadají nesmírně vzdálené. Snad ta vzdálenost tlumí můj úsudek, ale cítím potřebu podělit se s Tebou o tajemství. Možná je ode mě neomalené to vůbec říct, ale uvědomila sis někdy, že Vaše okno v kuchyni je přímo naproti oknu naší koupelny? Často jsem odtamtud cítil, jak Tvá matka peče kachnu. Ano, často jsem Tě pozoroval, jak snídáš, než jdeš do školy. Kdepak, rozpaky jsou zbytečné, Lore. Sousedé si vidí do kuchyně, takříkajíc. My k sobě měli pocho-pitelně ještě blíž. Ty vzpomínky jsou uhlím, jež chrání mé srdce od mrazu.

Leč času k úvahám je pomálu. Statečnému muži Kriegsmarine není přáno odpočinku. Jak víš, jsem velmi zdatný strážný. Důraz na detail vždycky byl jednou z mých velkých předností, pročez si všeho všímám, abych Ti to mohl později sdělit. Šušká se o obrovitě námořní evakuaci a my v přístavu se na ni připravujeme. Konečně vyplují na moře, vodními cestami doplují na oceán jako dobrodruzi, o nichž si tak ráda čítáš ve svých drahých románech.

A bude to nějaké dobrodružství, Lore. Lidé už proudí do přístavu a ve frontách čekají u velkých lodí. Někteří si s sebou přinesli vše, co jim na světě patří, celé hromady jsou toho na koňských povozech a saních. Drahé koberce, hodiny, porcelán, křesla, mají tu všechno. Místa rozhodně nebude nazbyt a některé věci budou muset zůstat na pevnině. Na jednom vozu jsem dnes zahlédl pěkného kříšťálového motýla. Ihned mi Tě připomněl – jak se Tvé tmavé hedvábné vlasy vznášejí jako křídla modráska. Rozhodl jsem se, že pokud ten motýl nebude smět na palubu, nechám si ho. Přerozdělení těm, kteří jsou takového majetku hodni, dává největší smysl.

Tvé laskavé srdce by puklo, kdybys ty lidi v přístavu viděla. Jsou unavení a špinaví po dlouhé pouti. Někteří utekli z dalekých zemí, dokonce třeba z Estonska. Dovedeš si to představit? Stalin bere víc než jen zemi, Hannelore, bere lidem jejich důstojnost. Vidím jim to v zoufalých očích a zlomeném postoji. Za to všechno můžou komunisti. Jsou to zvířata.

A teď se Stalinova armáda blíží a lidé jsou zděšení. Kdepak, nic se neboj. Jsem si celkem jist svými schopnostmi. Koneckonců lidskou bytost nelze na podobné situace vycvičit, pro ně se člověk musí narodit. A to je, Bohu díky, i můj případ.

Převalil jsem se a vytáhl zpod kavalce svůj lodní pytel. Sáh jsem dovnitř pro ohmataný výtisk Hitlerova *Mein Kampf* a všiml jsem si dopisního papíru, co mi dala Mutter. Zítra snad konečně přiložím tužku na papír.

joana

Zapálila jsem sirku, abych sterilizovala skalpel, a začala jsem mluvit. Doktor v Insterburgu mě naučil, že mluvení pacienty často uklidňuje. „Když Stalin zabral Litvu, má rodina uprchla,“ vykládala jsem. „Matka má německé kořeny, takže nám Hitler povolil repatriaci a my se přestěhovali do Německa. Nedostala jsem se dál než do Insterburgu.“

„To je ve Východním Prusku,“ odtušil. „Takže Hitler tě vlastně zachránil?“

Nic víc neřekl, ale jeho sarkastické odfrknutí promluvílo za něj. Buď si myslel něco nepěkného o nacistické straně, nebo o mé repatriaci, nebo o obojím. Tak jako tak jsem o jeho názor nestála. Už tak jsem se cítila dost provinile. Všechno jsem zvorala. Ve škole jsem měla ty nejlepší známky, ale selský rozum mi unikal.

„Já vím, že je zima, ale ten kabát vám svlékneme a lehnete si na břicho,“ řekla jsem mu.

Jak jsem stahovala rukáv, z vnitřní kapsy mu vykoukla světle zelená průkazka. Výtečně. Jestli mi odmítne říct, jak se jmenuje, podívám se sama.

„Tlakem okolo rány zjistím, jak daleko se infekce rozšířila.“ On nic. „Kdyby vás to bolelo, tak řekněte.“ Jemně jsem jednou rukou tiskla kůži po obvodu rány a všímala si, kde je citlivá. Druhou rukou jsem se pokoušela z kapsy dostat doklady.

„Nechte toho.“ Znělo to tak zuřivě, až jsem se lekla. „Podejte mi ty papíry.“

„Cože?“

„Slyšela jste. Hned.“

Natáhl ke mně ruku a já mu do ní vložila průkaz.

„A ještě ten složený papír. Je taky v kapse,“ poručil.

Vytáhla jsem smetanově bílý list papíru a po očku se na něj podívala. Skrz záhyb nebylo vidět. Vyškubl mi ho a obojí si zastrčil pod hrudník.

Dovnitř se vrátila Emilia s klackem a na růžové čepici se jí třpytily bílé vločky.

„Už zase chumelí?“ optala jsem se. Přikývla. Náš zítřejší postup se tím zpomalí.

„Tak dělejte už, ať to mám za sebou,“ ozval se pacient.

Ještě nikdy jsem neviděla nikoho, kdo by snesl tolik bolesti jako on. Do klacku se zakousl nikoli z nezbytnosti, ale vzdorovitě.

Emilia byla pozorná asistentka a dařilo se jí předvídat mé i jeho potřeby. Jenže vypadala unaveně, a tak jsem ji poslala si odpočinout. Neusnula, sledovala každičký můj pohyb.

Poslední úlovek šrapnelu vězel hluboko. Klouby na ruce mi zmizely, když jsem pro něj sáhla do rány. Bála jsem se gangrény, ale nic jsem neřekla. Už tak musel překonat tu obrovskou bolest, ještě tohle. Sklonila jsem se a zašeptala: „Myslím, že to byl poslední. Byl hluboko a rána je široká. Vzbudím ševce a poprosím ho, aby vám to zašil. Nejspíš bude umět pevnější stehy.“

Vyplívl klacek. „Ne, udělejte to vy.“ Odmlčel se. „Prosím.“

Pohlédla jsem na rozšklebenou ránu. Básník měl se šitím kůže zkušenosti a určitě by to udělal čistěji než já, ale kdyby mu vadil pohled na holé maso a krev, všechno by se tím jen zkomplikovalo.

A tak jsem ránu zašila a ovázala. „Takže papíry jsem sice neviděla, ale všimla jsem si, že máte v kapse cigarety,“ řekla jsem mu, když jsem si utírala ruce.

„Neřekla jste mi, že to nebude zadarmo.“

Podíval se na mě a v očích mu mihotala světélka jako od

plynových lamp. Jeho výraz prozrazoval bolest – tělesnou bolest, jakou jsem vídala v nemocnici, ale také citovou, jakou jsem pozorovala u rodičů. Hleděl na mě a pohledem zvolna putoval po mém obličejí.

„Ve stejné kapse mám i sirky,“ odušil konečně.

Vytáhla jsem cigaretu a pokusila se ji trochu urovnat mezi prsty. Zapálila jsem ji a vděčně potáhla. Horký kouř mě v promrzlých prsou zahřál. Naklonila jsem se k němu a něžně mu přiložila cigaretu ke rtům, aby si mohl taky dát. Žhnoucí konec mu ozářil obličej. Pod modřinami a špínou probleskovala krása.

„Kolik vám je let?“ zeptala jsem se ho.

„Zbytek schovejte. Těžko se sháněj,“ vydechl.

Zhasila jsem nedopalek o botu a vrátila mu ho do kapsy. „Chcete vidět ten šrapnel, co jsem z vás vytáhla? Tenhle kus je velký skoro jako víčko od lahve.“ Natáhla jsem se pro něj a on mě chňapl za zápěstí.

„To bylo naposledy, co ses mi pokusila něco ukrást,“ sykl.

„O čem to mluvíš?“ Takže si zřejmě tykáme. Snažila jsem se odtáhnout.

Sevřel mě ještě pevněji. „Vidělas moje papíry.“

„Neviděla. Přestaň, to bolí.“

„Něco o mně víš. O téhle ráně.“ Hlas měl slabý, ale byly v něm obavy. Anebo blouznil? Chvilí cosi mumlal a pak řekl: „Pověz mi něco o sobě.“ Malinko povolil.

„Ty bys o mně chtěl něco vědět?“ opáčila jsem.

Hleděla jsem do jeho unavené tváře. Čekal, víčka mu pomalu padala. Nakonec se zavřela a prsty kolem mého zápěstí se postupně uvolnily. Chvilí jsem se dívala, jak dýchá, doklady pořád ještě zastrčené pod tělem. Chtěl o mně něco vědět. Sehnula jsem se až k jeho uchu. Sotva jsem zašeptala.

„Jsem vrah.“

florian

Myšlenky na sestru mě pronásledovaly i ve spánku a nezbavil jsem se jich ani po probuzení. Nezdálo se mi, že jsem s ní mluvil? Rozčílilo mě to. Hrozba každým dnem rostla. Přišli už na to v Königsbergu? Jen kvůli nějaké pěkné holce se přece nemůžu zdržovat.

Ve stodole byla ještě tma a rozléhala se tu prázdnota lidí, kteří se sem uchýlili. Podle mých hodinek byly skoro čtyři hodiny ráno. Zvedl jsem se do sedu a bolestí jsem přitom zaskřípal zuby. Mého batohu se nikdo ani nedotkl, doklady jsem měl pořád pod sebou. Vrátil jsem dokumenty do kapsy a vstal.

Udělal jsem pár kroků k vratům a slepá holka si sedla a zamrkala na mě mléčnými očima. Sestra spala vedle ní, kufr otevřený a hezké hnědé vlasy rozvlákněné kolem obličeje. Jak že říkala, že se jmenuje? Kdepak, nezáleží na tom. Je ošklivá, přemlouval jsem se.

Klekl jsem si a prohrabal jí kufr. Slepá holka zvedla nos ke stropu. Natočila hlavu a hleděla přímo na mě. Co asi viděla? Jestlipak měla oči jako ojínné okno, které dovnitř propouští světlo a tmou? Anebo ji od vnějšího světa odděloval těžký závěs? Mé ruce neslyšně zkoumaly obsah sestřina kufříku. Co to dělám? Ta holka mi dost možná zachránila život, zachránila mě výměnou za jediný šluk z cigarety. Namlouval jsem si, že nekradu. Jenom se chráním.

Prohmatal jsem oblečení, vzal do ruky lékařskou knihu, vid-

ličku, kterou jedla bramboru, a pak jsem vytáhl cosi nečekaného. Chvilí jsem se díval na sestřiny hnědé kadeře, pak jsem ten předmět zasunul do kapsy a odešel jsem.

V lesích byli Rusové. To už jsem věděl. Nejspíš průzkumníci nebo tuláci, kteří se oddělili od jednotky. S jedním vojákem si poradím. Ale jak dlouho potrvá, než jich tu budou celé roty? Původně jsem měl dva týdny, abych se dostal do přístavu. To byl plán. Nalodím se, odpluju na západ a úkol bude splněn. Jakmile jsem vyšel ze stodoly, přerovnal jsem si věci v batohu. Zahlédl jsem dopis s průkazem a nedokázal jsem je dostat z hlavy.

Dr. Lange.

Dr. Lange byl ředitelem muzea v Königsbergu. Přijal mě jako učně v oboru restaurování, všechno mě naučil, dokonce mě poslal do té nejlepší školy. Vzhlížel jsem k němu a psal mu podrobné dopisy, v nichž jsem mu zjevoval své myšlenky o umění a filosofii. Dr. Lange tvrdil, že jsem nesmírně chytrý. Říkal, že mé nadání poskytne Německu skvělou službu a snad i pomůže uskutečnit Hitlerův sen, aby v jeho domovském městě Linci vzniklo národní muzeum. Pak mě doktor Lange seznámil s Gauleiterem Erichem Kochem. Koch byl předsedou regionální pobočky NSDAP.

A krom jiného byl zrůda.

Když do muzea začaly přicházet okované bedny s artefakty, nadšení doktora Langeho bylo nakažlivé. Některé kousky ho přiměly i slzet. Čas od času se o mě musel opřít, když jsme odhalili některý z přírůstků. Vždycky když přišla nová bedna, okamžitě jsem se musel pustit do práce. Někdy jsem restauroval i přes noc, aby mohl doktor Lange hned následující den podat hlášení Kochovi. Nespal jsem, nejedl jsem, dokonce jsem zmeškal otcovy narozeniny, jen abych splnil své úkoly a potěšil doktora Langeho. „Jste výtečná dvojka, co říkáš, Floriane?“ říkával mi s úsměvem.

Jednou ráno mě doktor Lange poslal hledat zašantročenou špulku provázku. Při hledání jsem objevil všechny své dopisy ze školy, halabala pohozené v nejspodnějším šuplíku u inkous-

tu a psacích potřeb. Ani jeden neotevřel. Nezáleželo mu na mě ani dost na to, aby si je přečetl.

Ze tmy za mnou se ozval hlas a vytrhl mě z myšlenek. Tasil jsem pistoli a obrátil se.

„Počkejte. Prosím!“

Sněhem ke mně utíkala ta Polka, celá zrůžovělá a udýchaná.

emilia

Lidem ve stodole se nedalo věřit. Ta tlustá ženská se zarazila, když zjistila, že jsem Polka, a tak jsem přinutila nohy k rychlejšímu pohybu a říkala jsem si, že jakmile rytíři všechno vypovím, pochopí mě. Bude mu jasné, co jsem pro jeho zem udělala. Ochrání mě.

Můj žaludek zaprotestoval. Poleví ten hlad někdy, dá se laskavě na ústup a přestane se neustále připomínat? Už jsem si ani nepamatovala, kdy jsem naposled neměla strach a hlad, kdy se mi žaludek toužebně nekroutil. Obrazy Lvova mi v hlavě bledly jako fotografie nechaná venku na slunci.

Lvov, město neustále usměvavé, město polské kultury a vzdelanosti. Kolik toho z něj zbude?

Zahlédla jsem rytířovu siluetu a to mě podnítilo, abych zrychlila. Zavolala jsem na něj a on se otočil a namířil na mě pistolí.

„Počkejte. Prosím,“ řekla jsem. „Já chci jít s vámi.“

Odvrátil se ode mě a dal se zase do kroku.

Sledovala jsem jeho čerstvé stopy ve sněhu a připadala jsem si silnější. Ranní lednový vzduch byl ostrý a jiskřivý. Kráčela jsem dál, sledovala jsem ho. Po několika metrech se zastavil a celý rozrušený se na mě otočil. „Jdi pryč!“

„Ne,“ odmlouvala jsem.

„Je pro tebe bezpečnější, když zůstaneš s ostatními,“ řekl. Bezpečnější? Kdyby jen tušil.

Já už jsem totiž mrtvá.

joana

Rána skýtala příslib postupu, naději visící na vlásku myšlenek na příští zastávku. Všichni jsme si vysnívali něco víc než stodolu. Básník v botách mluvil o honosných sídlech zámožného východopruského šlechtického rodu Junkerových. Krajina byla posetá jejich zámečky a my na některý z nich chtěli nechtěli museli narazit. Básník tvrdil, že v jednom takovém sídle před válkou byl, a měl dojem, že je to nedaleko. Snili jsme, že nás nějaká bohatá rodina přijme k sobě, do porcelánových misek dostaneme hustou polévku a ohřejeme si zmrzlé prsty u krbu.

Básník přecházel po stodole a hůlkou každého ůkal do chodidel. Zatoulaný kluk se táhl za ním. „Vstáváme. Nohy jsou po ránu nejsilnější,“ říkal švec. Došel i ke mně. „Pořád máš boty v dobrém stavu, koukám. Co puchýře?“

„Ani jeden, básníku.“

Vstala jsem a oprášila se. „Jsou všichni přichystaní vyrazit?“

„Ten německý dezertér s polskou holkou jsou pryč,“ oznámil mi.

Všichni ho měli za dezertéra. Hlavou mi prolétla vzpomínka na to, jak mi z ruky vyškubl doklady a dopis. „Překvapuje mě, že mu bylo tak dobře, aby mohl už nad ránem vyrazit.“

„Měl vojenský model bot, ale upravený,“ odtušil švec. Vzdychl a zavrtěl kulatou hlavou s bílými vlasy. „Tahle válka... uvědomuješ si, že mladí lidé bojují na maličkých ostrůvcích v Tichém oceánu a pochodují severoafrickou pouští? My tu mrzneme a oni umírají vedrem. Tolik nešťastných dětí. Ta mladičká Polka

byla vyčerpaná. Nohy měla nateklé, kynuly jí v těch botách jako housky. Ale bohužel to asi líp dopadnout nemohlo. Nechceme přece, aby se k nám přidali. Jestli mi hlava pořád ještě slouží stejně dobře jako nohy, před setměním dojdeme k tomu sídlu, o kterém jsem mluvil. S dezertérem a Polkou by nás dovnitř nikdo nepustil.“

„Samozřejmě, je dobře, že to tak dopadlo,“ přitakala Eva. „Dezertér a Polka? Pardon, ale do zítřka je někdo najde mrtvý na cestě.“

„Prokrindáčka, vy jste ale pučeji, Evo. Bolavej pučeji.“ Básník v botách se zasmál a zamával na ni hůlkou.

alfred

Ranní obloha rozprostírala nad přístavem studené stíny. Že by má milovaná Vaterland ztrácela pevnou půdu pod nohama? Bylo vůbec něco takového možné? Lübeck, Kolín, Hamburk. Přicházely zprávy, že jsou v troskách.

Přístav před pár měsíci bombardovala americká Osmá letecká armáda. Přes sto amerických letadel shodilo ocelové bomby na Gotenhafen. Loď *Stuttgart* dostala zásah a potopila se.

Nebyl to první nálet. Ani poslední. Zavedli tu tři varovné signály podle závažnosti. Zapamatoval jsem si je:

Děšť.

Kroupy.

Sníh.

Představoval jsem si, že až přijde útok, budu pálit do vzduchu, divoce jim budu hrozit pěstí z granátů. V duchu jsem takové bitevní vrcholy zlézal velmi často.

Jenže než taková situace nastane, užíval jsem spíš svých bystrých pozorovacích schopností než zvířecí síly. Vůdce si potrpěl na pečlivě vedené záznamy. Měl jsem v úmyslu prokázat, že jsem hoden povýšení na dokumentaristu. Koneckonců jsem byl strážný. Zaznamenávání a opakování mých pozorování jen tříbilo můj duševní katalog. Ostatní vojáky mé litanie zřejmě otravovaly, ale copak jsem se na ně mohl zlobit, že mi závidí mé archivářské schopnosti?

Měl jsem tajnou pomůcku. Abych mohl sledovat rasové, společenské a politické nepřátele Říše, převedl jsem vůdčův